

MRiPS

KG220672

-----
dnia 31 sierpnia 2023 r.

Pan

Barbara Socha

Wiceminister w Ministerstwie Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Z najwyższym szacunkiem zwracamy się do Pani, aby prosić o wyrozumiałość i wsparcie w rozwiązaniu trudności, przed jakimi stoją rodziny zastępcze. Stowarzyszenie Rodzin Zastępczych powstało dnia 12 lipca 2021 roku z inicjatywy osób, które z pasją oddają się niesieniu pomocy dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej. W naszych szeregach zrzeszamy rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe, rodziny adopcyjne oraz osoby wspierające tę szlachetną misję.

Jako Stowarzyszenie, świadczymy wsparcie rodzinom zastępczym m.in. poprzez organizowanie zajęć terapeutycznych, regularnych spotkań grup wsparcia zarówno dla dzieci, jak i ich opiekunów. Nasza działalność obejmuje również działania rzecznicze na rzecz poprawy warunków rodzicielstwa zastępczego. W związku z tym, chcielibyśmy zwrócić Szanownej Pani Wiceminister uwagę na kilka kluczowych problemów, z którymi zmaga się nasza społeczność, a które wymagają zrozumienia i wsparcia systemowego:

1. Jako rzeczniczki Rodzinnej Pieczy Zastępczej, pragniemy zwrócić Pani uwagę na kwestię, która ma ogromne znaczenie dla dobrostanu dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych w Polsce. Mianowicie, chodzi o brak systemowego wsparcia w zapewnieniu szybkiego dostępu tych dzieci do specjalistów oraz terapii. Dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych przechodzą przez trudne przeżycia, doświadczają skrzywdzenia i zaniedbania. Dla wielu z nich, aby przezwyciężyć te trudności i osiągnąć zdrowy rozwój, niezbędna jest natychmiastowa specjalistyczna pomoc i terapia. Niestety, w rzeczywistości na poziomie lokalnym rodziny zastępcze zwykle nie mogą liczyć na żadne wsparcie systemowe w tym obszarze. W tej sytuacji, pragniemy przedstawić propozycję wprowadzenia tzw. "szybkiej ścieżki" dostępu do usług medycznych dla dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych, która umożliwiłaby im szybki dostęp do specjalistów i terapii, refundowanych w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia. Tego typu rozwiązanie byłoby kluczowe w zapewnieniu dzieciom odpowiedniej pomocy w bardziej efektywny sposób, co ma niebagatelne znaczenie dla ich dobra i zdrowia psy-

chicznego. Innym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie bonu na terapie i leczenie dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, które ułatwiłoby rodzinom zastępczym zapewnienie w odpowiednim czasie specjalistycznej pomocy powierzonych dzieciom.

2. Ponadto, chcielibyśmy zwrócić uwagę na kwestię finansowania rodzin zastępczych. Obecnie, wsparcie finansowe przekazywane na utrzymanie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej jest niewystarczające, szczególnie w kontekście kosztów terapii i wizyt u specjalistów. Wobec braku systemowego wsparcia, wiele rodzin zastępczych organizuje pomoc dla dzieci w ramach prywatnych wizyt, co generuje znaczne koszty. Na przykład, wizyta u psychologa kosztuje średnio 250 zł, logopedy 100 zł, a wizyta u psychiatry to wydatek od 250 zł. Ponadto, zajęcia z treningu umiejętności społecznych, niezbędne dla dzieci strauumatyzowanych, wynoszą około 100 zł, za jedno spotkanie z integracji sensorycznej trzeba zapłacić 120 zł za godzinę. W skali miesiąca zapewnienie specjalistycznej i jednocześnie niezbędnej pomocy dzieciom pociąga zatem wysokie koszty. W przypadku młodszych dzieci, dochodzą także koszty związane z opieką placówkową, jak np. koszty żłobka, które wynoszą średnio około 1300 zł miesięcznie a w przypadku starszych dzieci koszty zajęć dodatkowych. Naszym zdaniem, aby zachęcić polskie rodziny do podjęcia funkcji rodziny zastępczej, konieczne jest dostosowanie środków przekazywanych na utrzymanie dziecka, tak aby były one adekwatne do rzeczywistych kosztów związanych z opieką nad dziećmi, co umożliwi rodzinom zastępczym zapewnienie dzieciom należytej opieki, nie obciążając budżetu własnej rodziny. Na potwierdzenie tego warto zauważyć, że w 2014 roku świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka rodzinie zastępczej niezawodowej wynosiło blisko 60 % ówczesnej płacy minimalnej, dziś stosunek ten wynosi już tylko 38%. W przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie spokrewnionej wynosił on odpowiednio 39 % w 2014 i 25 % w 2023 roku. Planowane podwyżki minimalnej płacy w Polsce pogłębią tę niekorzystną tendencję. W związku z tym uważamy, że zasadne jest dostosowanie świadczeń do realnych kosztów utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych, co może przyczynić się do większego zainteresowania rodzicielstwem zastępczym wśród polskich rodzin. Warto przy tym zauważyć, że według Raportu NIK (WSPARCIE SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ W PROCESIE DEINSTYTUCJONALIZACJI) średni koszt utrzymania dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej był ponad pięciokrotnie wyższy niż w rodzinie zastępczej.
3. Chcielibyśmy podkreślić, że proces deinstytucjonalizacji, który już się rozpoczął i jest celem strategicznym w polityce rodzinnej, ma ogromny potencjał i możliwość przyniesienia korzyści dzieciom umieszczanym w rodzinach zastępczych w Polsce pod warunkiem profesjonalizacji rodzinnej pieczy zastępczej. Profesjonalizacja powinna obejmować zwiększenie przywilejów jak i wymagań (w praktyce: zwiększenie wynagrodzenia do poziomu średniego wynagrodzenia za pracę w Polsce, większa autonomia w działaniu, partnerska współpraca z instytucjami, w tym z organizatorami pieczy zastępczej,

wzrost prestiżu społecznego, z drugiej strony wymagania w zakresie podnoszenia kwalifikacji, specjalistyczne szkolenia).

4. Chcielibyśmy także zwrócić uwagę na praktyczny problem związany z brakiem dostępności szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze na poziomie lokalnym w powiatach. Jest to istotna kwestia, która wpływa na możliwość potencjalnych rodziców zastępczych do podjęcia tej odpowiedzialnej roli. Proponujemy rozważenie działań mających na celu zwiększenie dostępności i dostosowanie szkoleń do potrzeb kandydatów na rodziny zastępcze, zwłaszcza na poziomie lokalnym. Brak dostępu do odpowiednich szkoleń może stanowić poważną przeszkodę dla osób, które chcą pełnić tę ważną rolę w systemie pieczy zastępczej. Ponadto, zauważamy, że wiele powiatów niechętnie podpisuje umowy z rodzicami zastępczymi zawodowymi, a także często pozwala na umieszczanie w rodzinach zastępczych zawodowych większej liczby dzieci niż przewiduje ustawa (do 3 dzieci). Taka praktyka może prowadzić do nadmiernego obciążenia rodziców zastępczych zawodowych, co z kolei może negatywnie wpływać na jakość opieki nad dziećmi. Sugerujemy zwiększenie kontroli i nadzoru nad działaniami powiatów w zakresie zawierania umów z rodzicami zastępczymi zawodowymi oraz przestrzegania przepisów dotyczących liczby dzieci w rodzinach zastępczych. Cennym źródłem informacji jest w tej sprawie grupa na FB [Piecza Zastępcza ROZszyfrowana](#), która obejmuje ponad 4,5 osób związanych z rodzicielstwem zastępczym.
5. Nierówne traktowanie w polskim systemie prawnym dzieci przebywających w rodzinach zastępczych. Nierówność w prawie wynika z nieuzasadnionego różnicowania wysokości kwoty, jaką przewiduje się z tytułu świadczeń na pokrycie kosztów utrzymania dziecka przebywającego w rodzinie zastępczej według tzw. „starych zasad” i tzw. „nowych zasad”.

Stan prawny w niniejszej kwestii jest następujący:

Przed wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 998 z późn. zm.) tj. przed dniem 1 stycznia 2012 r., kwestie związane ze świadczeniami na pokrycie kosztów utrzymania dziecka przebywającego w rodzinie zastępczej regulowała ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.).

Stosownie do art. 226 ust. 5 ustawy sprawy m.in. o świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka lub osoby przebywającej w rodzinie zastępczej, do których prawo powstało przed dniem wejścia w życie ustawy, podlegają, z zastrzeżeniem ust. 9, rozpatrzeniu na zasadach i w trybie określonych w przepisach dotychczasowych, na wniosek osoby otrzymującej te świadczenia, dodatki i wynagrodzenia. Natomiast zgodnie z art. 226 ust. 6 ustawy ww. wniosek należało złożyć w terminie 1 miesiąca od dnia wejścia w życie ustawy. W art. 226 ust. 7 ustawodawca zobowiązał starostę w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie ustawy do poinformowania rodziny zastępczej o możliwości złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 5.

Zgodnie z pkt. 1 obwieszczenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2023 r. w sprawie wysokości kwot świadczeń przysługujących rodzinie

zastępczej i prowadzącemu rodzinny dom dziecka oraz wysokości pomocy dla osoby usamodzielnianej - wysokość kwoty, o której mowa w art. 80 ust. 1 pkt. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wynosi aktualnie nie mniej niż 899 zł.

Natomiast do dnia 18 września 2014 r. obowiązywały mniej korzystne warunki, bowiem obowiązywał art. 80 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny, zgodnie z którym wysokość świadczenia, o którym mowa w ust. 1, pomniejszało się o kwotę nie wyższą niż 50% dochodu dziecka, nie więcej jednak niż o 80% kwot, o których mowa w ust. 1. Ustawą z dnia 25 lipca 2014 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw, przepisy ustawy nie przewidują, poza art. 226 ust. 5, innego trybu ponownej możliwości wyboru aktu prawnego regulującego wysokość i zasady ustalania świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej, w przypadku rodzin zastępczych, które podjęły decyzję o pełnieniu funkcji rodziny zastępczej przed 1 stycznia 2012 r.

6. Chcielibyśmy również zwrócić uwagę na kwestię, która stanowi kolejny obszar warty zauważenia w kontekście rodzin zastępczych. Mianowicie, obecnie program Rodzinny Kapitał Opiekuńczy nie obejmuje rodzin zastępczych, co może być postrzegane jako niesprawiedliwość i dyskryminacja wobec tych rodzin. Kobiety tworzące rodziny zastępcze niezawodowe po okresie urlopu macierzyńskiego, czy na warunkach rodzicielskiego także podejmują pracę zarobkową, podobnie jak matki biologiczne, które objęte są wsparciem programu. W naszej ocenie, program ten powinien być dostępny także dla rodzin zastępczych, co umożliwiłoby im równą szansę na korzystanie z tego rodzaju wsparcia, jakie dostępne jest dla biologicznych i adopcyjnych rodzin.

7. Jednym z kluczowych postulatów, które pragniemy przedstawić, dotyczy braku wystarczającego wsparcia prawniczego dla rodzin zastępczych w trakcie rozpraw sądowych. Procesy sądowe w przypadku rodzin zastępczych często stanowią trudne wyzwania, a wielu z nich nie ma dostępu do profesjonalnej pomocy prawnej ze strony pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie (MOPR) lub Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR). Niemniej jednak, sądy rodzinne i procesy związane z opieką nad dziećmi w rodzinach zastępczych to kwestie istotne i często wymagające specjalistycznej wiedzy prawniczej. Dla wielu rodzin zastępczych korzystanie z usług prawnika spoza tych instytucji staje się jedyną opcją, co niestety często wiąże się z dużymi kosztami finansowymi. Z myślą o rozwiązaniu tego problemu, chcielibyśmy zasugerować wprowadzenie specjalnych programów wsparcia prawniczego dla rodzin zastępczych. Te programy mogłyby zapewnić dostęp do doświadczonych prawników, którzy byłiby w stanie doradzić i reprezentować rodziny zastępcze podczas rozpraw sądowych. Działania takie mogłyby pomóc w zminimalizowaniu obciążenia finansowego dla rodzin i jednocześnie zapewnić im profesjonalne wsparcie w tych trudnych sytuacjach. Takie programy wsparcia prawniczego mogłyby być finansowane ze środków publicznych, co pozwoliłoby na zapewnienie równego dostępu do pomocy prawnej dla wszystkich rodzin zastępczych, niezależnie od ich sytuacji finansowej. Dzięki temu, procesy sądo-

we związane z opieką nad dziećmi w rodzinach zastępczych mogłyby przebiegać sprawiedliwie i z uwzględnieniem najlepszego interesu dzieci.

8. Kolejnym ważnym postulatem, który chcielibyśmy przekazać, jest kwestia wyłączenia rodzin zastępczych spod zasięgu Funduszu Alimentacyjnego. Obecnie Fundusz Alimentacyjny nie obejmuje rodzin zastępczych, co stwarza pewne niesprawiedliwości i trudności w sytuacjach, gdzie te rodziny potrzebują wsparcia finansowego. Rozumiejąc potrzebę zapewnienia odpowiedniego wsparcia dla dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, sugerujemy rozważenie wprowadzenia mechanizmu, który umożliwiłby tym rodzinom skorzystanie z Funduszu Alimentacyjnego, podobnie jak to ma miejsce w przypadku innych rodzajów opieki nad dziećmi. Dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych często wymagają wielu dodatkowych wydatków, takich jak opłata za przedszkole, zajęcia dodatkowe czy leczenie specjalistyczne. Dlatego wsparcie finansowe z Funduszu Alimentacyjnego mogłoby znacząco poprawić jakość życia tych dzieci. Propozycja ta nie tylko usunęłaby niesprawiedliwość wynikającą z obecnego braku wsparcia finansowego, ale także zwiększyłaby dostępność rodziny zastępczej jako formy opieki nad dziećmi, co jest zgodne z dążeniem do deinstytucjonalizacji i promowania zdrowego rozwoju dzieci w stabilnych rodzinach.

9. Chcielibyśmy zwrócić także uwagę na istotny problem związany z długim okresem regulacji sytuacji prawnej dzieci przebywających w rodzinach zastępczych. Często zdarza się, że dzieci te spędzają kilka lat w rodzinach zastępczych, gdzie tworzą silne więzi emocjonalne, tylko po to, by nagle zmienić swoje środowisko życia, gdy zostają zgłoszone do ośrodka adopcyjnego po pozbawieniu rodziców biologicznych praw rodzicielskich. To nagłe przeniesienie z jednego środowiska do drugiego może być traumatyczne dla dzieci i stanowi duże wyzwanie zarówno dla nich, jak i dla nowych rodziców adopcyjnych. Dlatego chcielibyśmy zasugerować rozważenie wprowadzenia koncepcji rodzin zastępczych długoterminowych, w których dzieci mogłyby pozostać do ukończenia pełnoletniości bez konieczności zgłaszania ich do ośrodków adopcyjnych. Takie rozwiązanie pozwoliłoby na zachowanie stabilności i ciągłości w życiu dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych. Nie tylko mogłyby one kontynuować swoje bliskie relacje z rodzinami zastępczymi, ale również uniknęłyby się kolejnej traumy związanej z przeniesieniem do nowego środowiska. Ponadto, sugerujemy, aby sądy rodzinne zajmowały się regulacją sytuacji prawnej dziecka w czasie nieprzekraczającym jednego roku od momentu umieszczenia go w rodzinie zastępczej. Krótszy okres pobytu dziecka w rodzinie zastępczej ułatwi proces adopcji, jeśli taka będzie decyzja, co z kolei zminimalizuje ryzyko dodatkowej traumy dla dziecka. Dzięki tym zmianom, dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych będą miały szansę na zdrowszy i bardziej stabilny rozwój, a proces adopcji stanie się mniej traumatyczny zarówno dla dzieci, jak i dla przyszłych rodziców adopcyjnych.

10. Chcielibyśmy zwrócić uwagę na istnienie problemu związanego z brakiem projektów rządowych celowanych specjalnie w rodziną pieczę zastępczą, z których mogłyby korzystać organizacje pozarządowe, takie jak nasza. Jest to istotna kwestia, która wpływa na zdolność organizacji do efektywnego wspierania rodzin zastępczych oraz poprawy systemu opieki nad dziećmi umieszczanymi w tych rodzinach. Proponujemy rozwiązanie stworzenia projektów rządowych, które skoncentrowane byłyby na wsparciu rodzin zastępczych i organizacji pozarządowych działających na ich rzecz. Takie projekty mogłyby obejmować finansowanie działań mających na celu podniesienie jakości wsparcia dla rodzin zastępczych, zwiększenie dostępności szkoleń, promowanie najlepszych praktyk, czy też tworzenie systemu wymiany doświadczeń między organizacjami pozarządowymi. Projekty te mogłyby również wspierać innowacje i badania mające na celu poprawę systemu pieczy zastępczej w Polsce. Dzięki temu, organizacje pozarządowe mogłyby skoncentrować swoje wysiłki na efektywnym wsparciu rodzin zastępczych, a rząd, czy inna instytucja o charakterze publicznym mógłby pełnić rolę partnera w tym procesie.
11. Chcielibyśmy również podkreślić istotność szkoleń dla koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Koordynatorzy pełnią kluczową rolę w systemie opieki nad dziećmi umieszczanymi w rodzinach zastępczych, dlatego ważne jest, aby byli oni odpowiednio przygotowani do swoich obowiązków. Proponujemy stworzenie dedykowanych szkoleń dla koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, które obejmowałyby zagadnienia związane z zarządzaniem, koordynacją i wsparciem rodzin zastępczych. Szkolenia te mogłyby obejmować tematy takie jak:
- Wsparcie psychosocjalne dla rodzin zastępczych.
  - Organizacja szkoleń i warsztatów dla rodziców zastępczych.
  - Współpraca z instytucjami i organizacjami pozarządowymi w ramach systemu pieczy zastępczej.
12. Dzieci i rodzice zastępczy dzieci w spektrum autyzmu są często bez odpowiedniego wsparcia, borykają się z niezajomością tematu, wiele instytucji zrzuca "inne" zachowanie ich dziecka na rzecz np. trudnych doświadczeń. Podopiecznych diagnozuje się późno, co znacznie utrudnia możliwe terapie. Naszym celem jest stworzenie miejsca gdzie pomoc będzie natychmiastowa i łatwo dostępna, miejsca gdzie rodziny i dzieci otrzymają fachową pomoc i odpowiednie wsparcie, zasięgną rzetelnej i profesjonalnej informacji dotyczących dalszej diagnozy/ terapii i postępowania z osobami w spektrum autyzmu. Pragniemy edukować społeczeństwo w temacie rodzin zastępczych oraz spektrum autyzmu. Chcemy integrować i jednoczyć osoby z różnymi trudnościami i być odpowiedzią na ich potrzeby. Bez wsparcia odpowiednich instytucji nadal będziemy odbijać się o mur, dlatego tak bardzo liczymy na Pani pomoc.

Jesteśmy przekonani, że nasze postulaty mają na celu poprawę sytuacji dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych oraz poprawę warunków pracy opiekunów. Chcielibyśmy być Pani partnerem w dążeniu do tych celów i jesteśmy gotowi do aktywnej współpracy.

Bardzo dziękujemy za uwzględnienie naszych postulatów i za poświęcony czas na zapoznanie się z naszymi problemami.

Z wvrazami szacunku